

Лісниченко Лілія Василівна,
кандидат юридичних наук, старший дослідник,
провідний науковий співробітник
ДНДІ МВС України, м. Київ, Україна,
ORCID ID 0000-0003-2211-3105

ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ¹

У статті досліджено вітчизняні нормативно-правові акти, які регулюють діяльність державних органів та органів місцевого самоврядування, спрямовану на забезпечення громадської безпеки в Україні. Зокрема наведено функціональні обов'язки та завдання місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується і координується Міністерством внутрішніх справ України. Здійснено аналіз повноважень, функцій та завдань зазначених вище суб'єктів щодо забезпечення громадської безпеки за різними напрямками та сферами, розглянуто їх взаємодію, керування та координацію.

Ключові слова: громадська безпека, нормативно-правові акти, діяльність, забезпечення, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, органи системи МВС, НПУ, НГУ, ДСНС, ДПСУ.

У разі стихійного лиха, аварій, катастроф, епідемій, епізоотій, пожеж, інших надзвичайних подій МДА оголошує зони надзвичайної ситуації; здійснює передбачені законодавством заходи, пов'язані з підтриманням у них громадської безпеки і порядку, врятуванням життя людей, захистом їх здоров'я і прав, збереженням матеріальних цінностей (ч. 9 ст. 25 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» [1]). Слід зауважити, що відповідно до Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій державного і регіонального рівнів служба має право залучати аварійно-рятувальні формування центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій усіх форм власності та координує їх діяльність, організовує та координує проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт (усіма засобами та силами, в тому числі авіаційними), здійснює контроль за їх проведенням (підп. 1 п. 6, підп. 14 п. 4 та підп. 23 п. 4 Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій [2]), а місцеві державні адміністрації сприяють діяльності аварійно-рятувальних служб, зокрема в поданні їм необхідних транспортних та інших матеріальних засобів і послуг (ч. 10 ст. 25 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» та ч. 1 ст. 12 Закону України «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки

¹ Закінчення. Початок у попередньому номері.

у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів» [3]). До завдань служби також входить організація та виконання заходів з евакуації населення та координація діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади (далі – ЦМОВВ), суб'єктів господарювання із зазначених питань (п. 4.12 Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій [2]). ДСНС у межах покладених на неї завдань забезпечує контроль за створенням та використанням центральними та місцевими органами виконавчої влади, ОМС та суб'єктами господарювання матеріальних резервів для запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій (підп. 201 п. 4. Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій [2]).

Створення аварійно-рятувальних служб та пожежно-рятувальних підрозділів входить виключно до компетенції ОМС (п. 52 ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [4]). До повноважень ОМС також належить керівництво створеними ними аварійно-рятувальними службами, формуваннями та спеціалізованими службами цивільного захисту, місцевою та добровільною пожежною охороною, забезпечення їх діяльності та здійснення контролю за готовністю до дій за призначенням (п. 5 ч. 2 ст. 19 Кодексу цивільного захисту України [5]).

Зокрема, станом на перше півріччя 2023 р. на території України функціонувало 1018 підрозділів місцевої та 1343 підрозділи добровільної пожежної охорони, які створені для підвищення рівня протипожежного захисту сільських населених пунктів шляхом скорочення часу прибуття пожежно-рятувальних підрозділів на місце виклику до 20 хв. На рівні районів та територіальних громад постійно проводяться робочі зустрічі, наради, семінари, засідання круглих столів з питань утворення, розвитку та функціонування добровільних та місцевих пожежно-рятувальних підрозділів [6].

ДСНС у межах покладених на неї завдань здійснює оповіщення та інформування ЦМОВВ про загрозу виникнення та виникнення надзвичайних ситуацій, а також розробляє пропозиції щодо підвищення ефективності захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій (підп. 25 п. 4. та підп. 49 п. 4. Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій [2]). Спільно із ЦМОВВ, ОМС, державними та приватними суб'єктами господарювання здійснює прогнозування імовірності виникнення надзвичайних ситуацій, визначає показники ризику та здійснює районування території України щодо ризику виникнення надзвичайних ситуацій (підп. 9 п. 4. Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій [2]).

У разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного чи природного характеру працівники НГУ, НПУ та ДСНС здійснюють спільні заходи щодо ліквідації їх наслідків, допомоги та евакуації населення. Зокрема працівники ДСНС забезпечують гасіння пожеж, рятування людей, надання допомоги в ліквідації наслідків аварій, катастроф, стихійного лиха та інших видів небезпечних подій, що становлять загрозу життю або здоров'ю людей чи призводять до завдання матеріальних збитків (підп. 19 п. 4 Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій [2]). Підрозділи НГУ беруть участь у ліквідації наслідків надзвичайних або кризових ситуацій на об'єктах, що нею охороняються, а також у підтриманні або відновленні правопорядку в районах виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій

техногенного чи природного характеру (стихійного лиха, катастроф, особливо великих пожеж, застосування засобів ураження, пандемій, панзоотій тощо), що створюють загрозу життю та здоров'ю населення (п. 13, 15 ст. 2; п. 15 ст. 12 Закону України «Про Національну гвардію України» [7]). НПУ, у межах своїх повноважень, бере участь у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх введення на всій території України або в окремій місцевості (п. 24 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» [8]), організовує та здійснює заходи щодо рятування людей, забезпечення їх безпеки, охорони майна в разі стихійного лиха, аварій, пожеж, катастроф та ліквідації їх наслідків (підп. 8 п. 4 Положення про Національну поліцію [9]). В обов'язки ДПСУ входить інформування відповідних державних органів та громадян про аварії, пожежі, катастрофи, стихійне лихо та інші надзвичайні події на державному кордоні України, у прикордонній смузі та в контрольованих прикордонних районах (п. 23 ч. 1 ст. 19 Закону України «Про Державну прикордонну службу України» [10]).

Під час проведення потенційно небезпечних заходів в умовах присутності цивільного населення з використанням озброєння і військової техніки МДА, ОМС, правоохоронні органи, Збройні Сили України (далі – ЗСУ) та військові формування взаємодіють з метою запобігання і недопущення надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків. Зокрема, ОМС визначає території, на яких можуть проводитися потенційно небезпечні заходи (п. 45¹ ч. 1 ст. 26, підп. 31 п. б ч. 1 ст. 38 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» [4]), МДА погоджує проєкт плану проведення потенційно небезпечних заходів (п. 11 ст. 25 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» [1]) та забезпечує своєчасне інформування населення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій під час проведення таких заходів (п. 12 ст. 25 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» [1]).

Діяльність *єдиної державної системи цивільного захисту* як напрям забезпечення громадської безпеки населення країни здійснюється суб'єктами забезпечення громадської безпеки та цивільного захисту в тісній взаємодії МДА, ДСНС та органів НПУ. Так, відповідно до своїх повноважень МДА розглядає проєктну документацію на будівництво захисних споруд цивільного захисту (цивільної оборони) та розділ щодо інженерно-технічних заходів цивільного захисту (цивільної оборони) у складі містобудівної документації (п. 13 ст. 25 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» [1]); здійснює державний контроль за виконанням інженерно-технічних заходів цивільного захисту (цивільної оборони) під час будівництва будинків, споруд, розміщення інших господарських об'єктів, інженерних та транспортних комунікацій (п. 15 ст. 16 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» [1]), а також за станом захисних споруд цивільного захисту (цивільної оборони) (п. 16 ст. 16 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» [1]). Своєю чергою ДСНС організовує та проводить перевірку стану готовності функціональних і територіальних підсистем єдиної державної системи цивільного захисту та відповідних органів управління ними до дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій (підп. 40 п. 4. Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій [2]); організовує здійснення

заходів щодо створення, утримання та реконструкції фонду захисних споруд цивільного захисту, ведення їх обліку, контролю за готовністю зазначених споруд до використання за призначенням, веде загальнодержавний електронний облік захисних споруд цивільного захисту (підп. 6 п. 4. Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій [2]), а також організовує впровадження інженерно-технічних заходів цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, готує пропозиції щодо віднесення населених пунктів та суб'єктів господарювання до відповідних груп (категорій) цивільного захисту (підп. 7 п. 4. Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій [2]). Здійснює методичне керівництво щодо створення, удосконалення та належного функціонування систем оповіщення цивільного захисту різного рівня (підп. 25 п. 4 та підп. 49 п. 4 Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій [2]).

У червні 2023 року було проведено чергову перевірку загального стану фонду захисних споруд у країні, під час якої комісією у складі представників Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Національної поліції України, районних державних адміністрацій та комунальних служб було обстежено 62912 об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту (укриттів), це приблизно 99%, за винятком укриттів на тимчасово окупованих територіях. З них: 76,4% готові до використання за призначенням, 23,6% – непридатні для використання, 9,3% – зачинені. До прикладу, у м. Києві із обстежених 4655 укриттів зачиненими виявилися 0,6%, непридатними до використання – 34,6% [11].

МДА в межах реалізації повноважень щодо забезпечення законності, правопорядку, прав і свобод громадян перевіряє наявність і утримання в готовності локальних систем раннього виявлення надзвичайних ситуацій на об'єктах, які підлягають обладнанню системами раннього виявлення надзвичайних ситуацій; наявність і готовність до використання в надзвичайних ситуаціях засобів колективного та індивідуального захисту населення, майна цивільного захисту, стан їх утримання та ведення обліку (п. 14 ст. 25 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» [1]).

ДСНС організовує навчання населення щодо дій у надзвичайних ситуаціях, розробляє і затверджує відповідні організаційно-методичні рекомендації та програми з підготовки населення до таких дій (підп. 38 п. 4 Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій [2]), а МДА перевіряє підготовку населення до дій у надзвичайних ситуаціях (п. 15 ст. 25 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» [1]).

Щодо захисту критичної інфраструктури як напряму забезпечення громадської безпеки країни до повноважень МДА входить безпосереднє забезпечення захисту критичної інфраструктури, відновлення функціонування важливих державних об'єктів національної економіки, об'єктів критичної інфраструктури та об'єктів, які забезпечують життєдіяльність населення, підвищення стійкості громад до кризових ситуацій, викликаних припиненням або погіршенням надання важливих для їх життєдіяльності послуг або припиненням здійснення життєво важливих функцій, взаємодію між суб'єктами національної системи захисту критичної інфраструктури (п. 24 ст. 25 Закону

України «Про місцеві державні адміністрації» [1]). ДСНС відповідно до покладених на неї завдань також забезпечує, в межах своїх повноважень, виконання функцій суб'єкта національної системи захисту критичної інфраструктури (підп. 32 п. 4 Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій [2]). До основних повноважень НПУ також належить здійснення охорони об'єктів критичної інфраструктури, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України (п. 21 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» [8]); протидії злочинним посяганням на об'єкти критичної інфраструктури, які загрожують безпеці громадян і порушують функціонування систем життєзабезпечення, а також захист об'єктів критичної інфраструктури, інтересів суспільства і держави від злочинних посягань у кіберпросторі, зокрема запобігання, виявлення, припинення та розкриття кіберзлочинів проти таких об'єктів (п. 241 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» [8]).

Основними функціональними обов'язками НГУ є охорона об'єктів критичної інфраструктури та участь у ліквідації наслідків кризових та надзвичайних ситуацій на об'єктах критичної інфраструктури, що нею охороняються (підп. 51, 15 п. 1. ст. 2, п. 4 ч. 1 ст. 12 Закону України «Про Національну гвардію України» [7]). При цьому військовослужбовці НГУ з метою виконання покладених на них завдань щодо охорони об'єктів критичної інфраструктури мають право затримувати, доставляти та/або передавати поліцейським, адміністрації об'єктів, що охороняється, осіб, які порушили встановлений перепускний режим або вчинили напад на такий об'єкт (п. 2 ч. 1 ст. 13 Закону України «Про Національну гвардію України» [7]). Водночас поліцейський під час охорони об'єкта із спеціальним режимом або об'єкта критичної інфраструктури з метою забезпечення публічної безпеки і порядку уповноважений застосовувати спеціальні засоби, в тому числі засоби та/або пристрої, призначені для виявлення, припинення порушень порядку та правил використання повітряного простору України експлуатантами безпілотних повітряних суден, у тому числі для перехоплення сигналів дистанційного керування, пошкодження чи знищення таких суден та/або складових частин безпілотних авіаційних систем (підп. б п. 14 ч. 3 ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію» [8]).

На жаль, збройна агресія рф проти України спричинила масштабні руйнування критичної інфраструктури як на підконтрольній Україні території, так і на тимчасово окупованих територіях України, що призвело до катастрофічних наслідків техногенного та природного характеру. Однак, як зазначив заступник начальника головного управління стратегічного прогнозування – начальник відділу стратегічного аналізу загроз та ризиків у сфері забезпечення безпеки ДСПЄІ МВС України А. Бабій у своєму виступі під час проведення науково-практичного круглого столу «Безпекова ситуація в Україні в умовах війни: стан, загрози, напрями забезпечення» 26 вересня 2023 року, все ж таки необхідно відмітити злагоджені та скоординовані дії суб'єктів забезпечення громадської безпеки щодо ліквідації наслідків руйнувань критичної інфраструктури. До прикладу він навів проведення стабілізаційних заходів, спрямованих на недопущення ускладнення безпекової ситуації в затоплених регіонах підриву греблі Каховської гідроелектростанції (06.06.2023). Зазначивши, що затоплено було 46 населених пунктів загальною площею

600 кв. км. Функціонували 14 евакуаційних пунктів. Для здійснення евакуаційних заходів та ліквідації наслідків екологічної катастрофи залучалися близько 1,4 тис. рятувальників та правоохоронців, 136 одиниць техніки, потяги та понад сто автобусів. Завдяки скоординованим діям рятувальників, правоохоронців та волонтерів з місць затоплень евакуйовано майже 3,8 тис. осіб, з них 476 дітей та 80 маломобільних людей.

ДСНС відповідно до покладених на неї завдань реалізує державну політику з питань радіаційного і хімічного захисту населення, координує та контролює здійснення заходів щодо захисту населення і територій у разі виникнення радіаційних аварій та надзвичайних ситуацій, пов'язаних із виливом (викидом) небезпечних хімічних речовин (підп. 8 п. 4 Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій [2]). НГУ своєю чергою виконує функції щодо охорони ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання державної власності, важливих державних об'єктів, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України (п. 5 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про Національну гвардію України» [7]). НПУ в межах своєї компетенції, визначеної законодавством, здійснює контроль за дотриманням вимог режиму радіаційної безпеки в спеціально визначеній зоні радіоактивного забруднення (п. 23 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» [8]).

Забезпечення громадської безпеки у сфері обігу зброї та вибухових речовин. НПУ здійснює контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ (п. 21 ч. 1 ст. 23, ст. 39 Закону України «Про Національну поліцію» [8]), а також приймає, зберігає та знищує вилучену, добровільно здану або знайдену вогнепальну, газову, холодну та іншу зброю, боєприпаси, набої, вибухові речовини та пристрої (п. 22 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» [8]). З метою ведення належного обліку, формування інформаційних ресурсів та баз даних щодо обігу зброї та вибухових речовин поліція наповнює та підтримує в актуальному стані реєстри щодо зброї, яка перебуває в законному володінні та користуванні фізичних і юридичних осіб (яким надано дозвіл на придбання, зберігання, носіння, перевезення зброї) (п. 16 ч. 1 ст. 26 Закону України «Про Національну поліцію» [8]) та викраденої, втраченої, вилученої, знайденої зброї, а також добровільно зданої зброї із числа тієї, що незаконно зберігалася (п. 17 ч. 1 ст. 26 Закону України «Про Національну поліцію» [8]).

ДСНС у межах своїх повноважень організовує та здійснює заходи з обліку, зберігання, закупівлі, переміщення та використання вибухових матеріалів для забезпечення проведення піротехнічних і вибухових робіт (підп. 16¹ п. 4. Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій [2]).

ДСНС через підрозділи Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту здійснює заходи з розмінування (гуманітарного розмінування) та піротехнічні роботи, пов'язані із знешкодженням вибухонебезпечних предметів, що залишилися на території України після воєн, сучасних боєприпасів та підричних засобів (крім

вибухових пристроїв, що використовуються у терористичних цілях), за винятком територій, на яких розміщені й постійно дислокуються військові частини, установи, військові заклади освіти, підприємства та організації ЗСУ, інших військових формувань, утворених відповідно до законів (підп. 16 п. 4. Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій [2]). НГУ своєю чергою здійснює роботи із розмінування (виявлення, знешкодження та знищення) вибухонебезпечних предметів на територіях, наданих для розміщення і постійної діяльності органів військового управління, з'єднань, військових частин (підрозділів), військових закладів вищої освіти, навчальних військових частин (центрів), баз, закладів охорони здоров'я та установ Національної гвардії України, а також у місцях виконання завдань за призначенням під час дії воєнного стану, в особливий період та в разі необхідності в мирний час (п. 23 ч. 1 ст. 12 Закону України «Про Національну гвардію України» [7]). НПУ в межах своєї компетенції організовує роботу з надання, позбавлення та підтвердження допуску поліцейських до проведення спеціальних вибухотехнічних робіт; здійснює оперативне розмінування в разі виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів, щодо яких є підстави вважати, що вони є предметами, знаряддями чи засобами вчинення адміністративних або кримінальних правопорушень; здійснює спеціальні вибухотехнічні роботи за фактами скоєння вибухів, надходження повідомлень про виявлення підозрілих вибухонебезпечних предметів, загрозу вибуху (пп. 39–41 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» [8]). Відповідно до чинного законодавства до обов'язків ДПСУ також входить участь у заходах із забезпечення протимінної діяльності (п. 3¹ ч. 1 ст. 19 Закону України «Про Державну прикордонну службу України» [10]).

Так, станом на червень 2023 року загальна площа територій, яка підлягає обстеженню для встановлення небезпечних ділянок, орієнтовно становить 174 тис. кв. км територій, із них 14 тис. кв. км – це акваторії річок, водойм та водосховищ України, прибережних акваторій Азовського і Чорного морів. Підрозділами ДСНС обстежено на наявність вибухонебезпечних предметів понад 77300 га територій, знешкоджено понад 311500 вибухонебезпечних предметів [6].

ДПСУ за сприяння НПУ в межах своєї компетенції здійснюють організацію виявлення, припинення та запобігання кримінальним та адміністративним правопорушенням, які законодавством віднесені до компетенції ДПС, в тому числі проводять роботу щодо виявлення каналів незаконного переміщення через державний кордон зброї, боєприпасів, вибухових речовин та разом із відповідними правоохоронними органами ліквідує такі канали (пп. 5, 6 ч. 1 ст. 19 Закону України «Про Державну прикордонну службу України» [10]; п. 35 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» [8]). Зокрема, за даними ДПСУ в 2022 році кількість спроб контрабанди зброї становила 245 (у 2021 р. – 454), загальний обсяг – 530 од. (у 2021 р. – 633 од.); кількість спроб контрабанди боєприпасів становила 212 (у 2021 р. – 235), загальний обсяг 17,8 тис. шт. (2021 р. – 30,4 тис. шт.) [6].

Здійснення заходів забезпечення громадської безпеки у сфері боротьби з диверсійно-розвідувальними силами та боротьби з тероризмом. Відповідно до

чинного законодавства та в межах повноважень НПУ (п. 34. ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» [8]; підп. 5 п. 4 Положення про Національну поліцію [9]), НГУ (п. 10 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про Національну гвардію України» [7]), ДПСУ (п. 38 ч. 1 ст. 20 Закону України «Про Державну прикордонну службу України» [10]), ЗСУ, Державна спеціальна служба транспорту, Служба безпеки України (далі – СБУ) у взаємодії здійснюють боротьбу з диверсійно-розвідувальними силами агресора (противника) та не передбаченими законами України воєнізованими або збройними формуваннями. Необхідно також наголосити на тісній взаємодії НПУ (підп. 5 п. 4 Положення про Національну поліцію [9]), ДПСУ (п. 20 ч. 1 ст. 19 Закону України «Про Державну прикордонну службу України» [10]), СБУ (ч. 2 ст. 2 Закону «Про Службу безпеки України» [12]) та інших правоохоронних органів у боротьбі з тероризмом.

Здійснення заходів забезпечення громадської безпеки у сфері оборонної роботи та національного спротиву. МДА в межах своїх повноважень здійснює заходи, пов'язані з територіальною обороною, мобілізаційною підготовкою, цивільним захистом на відповідній території (ч. 2 ст. 27 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» [1]). ОМС здійснює заходи щодо сприяння оборонній роботі на визначених територіях (організація мобілізаційної підготовки та призову, бронювання робочих місць, організація виконання завдань територіальної оборони тощо); підготовки населення до участі в русі національного спротиву; створення належних умов для функціонування пунктів пропуску через Державний кордон України та сприяння ДПСУ в підтриманні відповідного режиму на державному кордоні (ст. 36 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [4]). ДСНС у межах повноважень забезпечує виконання завдань з мобілізаційної підготовки та мобілізаційної готовності держави (підп. 5 п. 5 Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій [2]).

У сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. НПУ здійснюють регулювання дорожнього руху та контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі (п. 11 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» [8]). Громадські формування (об'єднання) сприяють органам НПУ в забезпеченні дорожнього руху, а також вживають заходів щодо припинення порушення водіями Правил дорожнього руху, створення реальної загрози життю або здоров'ю громадян. Мають право здійснювати перевірку документів у водіїв на право користування та керування транспортними засобами, а також не допускають осіб, які не мають документів або перебувають у стані сп'яніння, до подальшого керування транспортними засобами (підп. 3 п. 1 ч. 1 ст. 9 та п. 8 ч. 3 ст. 13 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [13]).

Висновки. Узагальнюючи результати аналізу, зазначимо таке. Відповідно до нормативно-правових актів, які регулюють діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування та громадських організацій, діяльність цих суб'єктів щодо забезпечення громадської безпеки в Україні здійснюється переважно у взаємодії та взаємній координації.

Вище наводилась безпосередня взаємодія окремих суб'єктів забезпечення громадської безпеки під час проведення заходів за окремими сферами громадської безпеки. Окрім того, НПУ проводить відкриті зустрічі з представниками ОМС з метою налагодження ефективної співпраці між поліцією, ОМС та населенням. На таких зустрічах обговорюється (заслуховується) діяльність поліції, визначаються поточні проблеми та обираються найефективніші способи їх вирішення. Також НПУ з метою підвищення авторитету та довіри населення до поліції систематично інформують громадськість про стан правопорядку, заходи, які вживаються щодо попередження правопорушень (ст. 88 Закону України «Про Національну поліцію» [8]; п. 40 ч. 1 ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [4]). Своєю чергою НПУ, ДПСУ, МДА та ОМС здійснюють координацію та контроль за діяльністю громадських формувань, заслуховують повідомлення і звіти керівників зазначених формувань (ст. 16 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [13]).

ДСНС у межах своїх повноважень забезпечує взаємодію з органами державної влади, міжнародними організаціями, підприємствами, установами, організаціями та громадськістю (п. 8 Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій [2]), а саме: забезпечує постійний доступ громадськості та суб'єктів господарювання до інформаційних ресурсів (зокрема, в електронній формі) про стан безпеки об'єктів підвищеної небезпеки (підп. 72⁵ п. 4. Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій [2]); забезпечує взаємодію між центральними органами виконавчої влади у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки (підп. 72¹ п. 4 Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій [2]); залучає представників ЦМОВВ, ОМС, фахівців підприємств, установ, організацій, вчених, представників інститутів громадянського суспільства до розгляду питань, що належать до компетенції ДСНС (п. 6 Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій [2]) тощо.

Здійснений аналіз підтверджує відсутність прямих суперечностей у функціональних обов'язках та завданнях розглядуваних вище суб'єктів забезпечення громадської безпеки. Під час забезпечення громадської безпеки і порядку органи виконавчої влади та ОМС, посадові особи цих органів, керівники підприємств, установ, організацій та громадяни у межах своєї компетенції сприяють правоохоронним органам та громадським формуванням (об'єднанням) в охороні громадського порядку, надаючи взаємну відповідну організаційну та матеріально-технічну допомогу. Однак, ми наголошуємо на тому, що спостерігається деяка декларативність та дублювання формулювань певних функцій державних органів із забезпечення громадської безпеки, які призводять до невиконання цих функцій відповідними суб'єктами через нерозуміння своїх обов'язків та їх належності, а також порушують чітку взаємодію і координацію дій суб'єктів забезпечення громадської безпеки під час запобігання адміністративним та кримінальним правопорушенням, надзвичайним ситуаціям, зокрема техногенного характеру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text> (дата звернення: 18.01.2024).
2. Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій: постанова Каб. Міністрів України від 16.12.2015 р. № 1052. URL: <http://surl.li/ojxyp> (дата звернення: 18.01.2024).
3. Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів: Закон України від 08.07.2011 р. № 3673-VI. URL: <http://surl.li/oltki> (дата звернення: 20.02.2024).
4. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <http://surl.li/husc> (дата звернення: 18.01.2024).
5. Кодекс цивільного захисту України. *Відомості Верховної Ради* (ВВР). 2013. № 34–35. Ст. 458. URL: <http://surl.li/giwu> (дата звернення: 18.01.2024).
6. Проект Звіту за результатами проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту / ДСПЕІ МВС України. 2023. 438 с.
7. Про Національну гвардію України: Закон України від 13.03.2014 р. № 876-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text> (дата звернення: 18.01.2024).
8. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 18.01.2024).
9. Про затвердження Положення про Національну поліцію: постанова Каб. Міністрів України від 28.10.2015 р. № 877. URL: <http://surl.li/ollzc> (дата звернення: 20.02.2024).
10. Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 03.04.2003 р. № 661-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text> (дата звернення: 18.01.2024).
11. В Україні обстежено близько 63 тисяч укриттів. Зачиненими виявилися – 9,3%, непридатними до використання – 23,6% / ДСНС: офіційний вебсайт від 11.06.2023. URL: <https://is.gd/u8VeNG> (дата звернення: 20.09.2023).
12. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII. URL: <http://surl.li/xupj> (дата звернення: 20.02.2024).
13. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22.06.2000 р. № 1835-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#top> (дата звернення: 21.02.2024).

REFERENCES

1. Pro mistsevi derzhavni administratsii. "On local state administrations": Law of Ukraine dated April 9, 1999 No. 586-XIV. Verkhovna Rada of Ukraine: website. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text> (Date of Application: 18.01.2024) [in Ukrainian].
2. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Derzhavnu sluzhbu Ukrainy z nadzvychainykh sytuatsii. "On the approval of the Regulation on the State Service of Ukraine in emergency situations": Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 16, 2015 No. 1052. Verkhovna Rada of Ukraine: website. URL: <http://surl.li/ojxyp> (Date of Application: 18.01.2024) [in Ukrainian].
3. Pro osoblyvosti zabezpechennia hromadskoho poriadku ta hromadskoi bezpeky u zviazku z pidhotovkoiu ta provedenniam futbolnykh matchiv. "On the peculiarities of ensuring public order and public safety in connection with the preparation and holding of football matches": Law of Ukraine dated July 08, 2011 No. 3673-VI. Verkhovna Rada of Ukraine: website. URL: <http://surl.li/oltki> (Date of Application: 20.02.2024) [in Ukrainian].
4. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini. "On local self-government in Ukraine": Law of Ukraine dated May 21, 1997 No. 280/97-VR. Verkhovna Rada of Ukraine: website. URL: <http://surl.li/husc> (Date of Application: 18.01.2024) [in Ukrainian].

5. Kodeks tsyvilnoho zakhystu Ukrainy. “Civil Protection Code of Ukraine”. *Vidomosti Verkhovnoi Rady* (VVR). 2013. No. 34–35. Art. 458. URL: <http://surl.li/giwu> (Date of Application: 18.01.2024) [in Ukrainian].

6. Proiekt Zvitu za rezultatamy provedennia ohliadu hromadskoi bezpeky ta tsyvilnoho zakhystu. “Draft Report on the results of the review of public safety and civil protection”. Directorate of Strategic Planning and European Integration of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. Kyiv. 2023. 438 p. [in Ukrainian].

7. Pro Natsionalnu hvardiiu Ukrainy. “About the National Guard of Ukraine”: Law of Ukraine dated March 13, 2014 No. 876-VII. Verkhovna Rada of Ukraine: website. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text> (Date of Application: 18.01.2024) [in Ukrainian].

8. Pro Natsionalnu politsiiu. “On the National Police”: Law of Ukraine dated July 2, 2015 No. 580-VIII. Verkhovna Rada of Ukraine: website. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (Date of Application: 18.01.2024) [in Ukrainian].

9. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Natsionalnu politsiiu. “On the approval of the Regulations on the National Police”: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated October 28, 2015 No. 877. Verkhovna Rada of Ukraine: website. URL: <http://surl.li/ollzc> (Date of Application: 20.02.2024) [in Ukrainian].

10. Pro Derzhavnu prykordonnu sluzhbu Ukrainy. “On the State Border Service of Ukraine”: Law of Ukraine dated April 3, 2003 No. 661-IV. Verkhovna Rada of Ukraine: website. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text> (Date of Application: 18.01.2024) [in Ukrainian].

11. V Ukraini obstezhenno blyzko 63 tysiach ukryttiv. Zachyneny vyiavylysia – 9,3 %, neprydatny do vykorystannia – 23,6 %. “About 63,000 shelters were inspected in Ukraine. 9.3% – were closed, 23.6% – unusable”. State Service of Ukraine for Emergency Situations. News: official website from June 11, 2023. URL: <https://is.gd/u8BeNG> (Date of Application: 20.09.2023) [in Ukrainian].

12. Pro Sluzhbu bezpeky Ukrainy. “On the Security Service of Ukraine”: Law of Ukraine dated March 25, 1992 No. 2229-XII. Verkhovna Rada of Ukraine: website. URL: <http://surl.li/xupj> (Date of Application: 20.02.2024) [in Ukrainian].

13. Pro uchast hromadian v okhoroni hromadskoho poriadku i derzhavnogo kordonu. “On the participation of citizens in the protection of public order and the state border”: Law of Ukraine dated June 22, 2000 No. 1835-III. Verkhovna Rada of Ukraine: website. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#top> (Date of Application: 21.02.2024) [in Ukrainian].

UDC 342.25:351.86(477)

Lisnychenko Liliia,

Candidate of Juridical Sciences, Senior Researcher,
Leading Researcher, State Research Institute MIA Ukraine, Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0003-2211-3105

ACTIVITIES OF THE STATE AND LOCAL SELF-GOVERNMENT BODIES OF ENSURING PUBLIC SAFETY IN UKRAINE: NORMATIVE-LEGAL ASPECT

Ensuring public security in Ukraine is carried out both by state bodies (ministries, state services, administrations, state and district administrations), local self-government bodies, as well as by public organizations and citizens in particular (hereinafter – subjects of public security). Entities ensuring public security in Ukraine perform their functions and tasks

© Lisnychenko Liliia, 2024

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2024.2\(64\).13](https://doi.org/10.36486/np.2024.2(64).13)

Issue 2(64) 2024

<https://naukaipravookhorona.com/>

in accordance with the directions defined by normative legal acts. The activities of these structures are aimed at ensuring the protection of citizens' rights and freedoms, preservation of public order and security, prevention of crime and other threats to public safety.

The satisfactory state of ensuring public security is determined by the effectiveness of cooperation between all subjects of ensuring public security, as well as the compliance and adequacy of the implemented measures with the conditions and real threats existing in a specific period of time.

Almost all bodies of the Ministry of Internal Affairs in one way or another perform functions and tasks to ensure public safety and order. Namely, they ensure public safety and order and protection of human rights and freedoms, as well as the interests of society and the state; take measures to ensure public safety and order in streets, squares, parks, squares, stadiums, railway stations, airports, sea and river ports, other public places, including during meetings, rallies, street marches, demonstrations and other mass events that pose a danger to the life and health of citizens and countermeasures against them, as well as during official visits and other events with the participation of officials of Ukraine and foreign countries; carry out traffic regulation and control over compliance with the Traffic Rules; organize, direct, coordinate and control the day-to-day (operational) activities of public associations (formations) for the protection of public order; carry out the fight against organized crime and terrorism, oppose illegal migration at the state border of Ukraine; implement state policy in the field of civil protection, protection of the population and territories from emergency situations, prevention of their occurrence, liquidation of the consequences of emergency situations, rescue work, fire extinguishing, fire and man-made safety, activities of emergency and rescue services, as well as hydrometeorological activities.

Local state administrations, within the limits set by the Constitution and laws of Ukraine, carry out financing and state control over the maintenance of public safety and order, including coordination of the activities of state bodies, local self-government bodies and public organizations in the relevant territory. Local self-government bodies ensure legality and law and order, protection of the rights, freedoms and legitimate interests of citizens, take the necessary measures in the event of emergency situations to ensure public safety and order, vital activities of enterprises, institutions and organizations, save people's lives, protect their health, preserve material assets values; resolution of issues related to meetings, rallies, demonstrations and demonstrations, sports, entertainment and other mass events; implementation of control over the provision of public safety and order during their implementation; preparation, organization of implementation and implementation of local programs in the field of civil protection; ensuring the activities of established communal emergency and rescue services, formations and specialized services of civil protection, fire and rescue units, etc.

After conducting an analysis of domestic regulatory legal acts, a conditional division and generalization of the functional duties and tasks of state bodies, local self-government bodies, and public organizations was carried out in the spheres of ensuring public safety and order. In particular, the following areas of public safety were highlighted: in public and public places, including during mass events; in case of natural disasters, accidents, catastrophes, epidemics,

epizootics, fires, other extraordinary events; during potentially dangerous activities in the presence of the civilian population using weapons and military equipment; while ensuring the operation of the unified state system of civil protection; during the protection of critical infrastructure; during radiation and chemical protection of the population; in the field of arms and explosives circulation; in the field of combating sabotage and intelligence forces and combating terrorism; in the field of defense work and national resistance; in the field of road safety.

Keywords: public safety, normative and legal acts, activities, ensuring, local state administrations, local self-government bodies, bodies of the MIA, NPU, NGU, SSUS, SBSU.

Отримано 03.04.2024